

comunități umane. Obiceiurile sunt forme de participare la viața culturală a comunității, răspunzând unor cerințe imperioase ale comunității. Ele asigură continuitatea socială. Principala funcție a obiceiurilor este, deci, cea de transmitere treptată a experienței comunității. Ernest Bernea surprindea în studiul său *Introducere la studiul obiceiurilor*, raportul dintre obicei și obișnuință, susținând o idee foarte importantă și anume că obiceiul înseamnă în primul rând deprindere, nu una individuală, ci una colectivă, act repetat cu scopul de a conserva și organiza viața socială, *deprinderea individuală poartă numele de obișnuință și este nu un fapt de etnologie, ci de sociologie*. Pornind de la această afirmație, autorul citat sintetizează următoarele trăsături ale obiceiului: fenomen de deprindere colectivă; regula tradițională de comportare; organizare tradițională de acte. Acestor trăsături, deduse de Ernest Bernea, li se vor adăuga mai târziu alte trăsături sau funcții ale obiceiurilor cum ar fi: *funcția de comunicare*, surprinsă de Mihai Pop, sau *funcția modelatoare*, impusă de Ion Șeuleanu. Obiceiul are în fapt un caracter multifuncțional. În obicei sunt cuprinse manifestări și norme sociale, juridice, cultural-estetice etc. Obiceiul cuprinde comportamente, credințe, atitudini, manifestări sociale, cu caracter modelator, toate orchestrându-se și conducând spre o finalitate moral-estică. Utilul și frumosul organic legate constituie o altă caracteristică majoră a obiceiului. Oricare ar fi tipul de obicei, forma sa de manifestare, structura sa, el se referă întotdeauna la relația dintre individ și grupul său social, pe de o parte, și la relația individului cu *Cosmosul*, pe de altă parte.

Pentru definirea conceptului de obicei, specialiștii s-au raportat aproape întotdeauna la cel de datină; același Ernest Bernea constata *obiceiul este un fapt îndelung repetat, exprimat în forme moștenite de la bătrâni. Dar, în timp ce obiceiul este un act social care dă viață și actualizează datinile, datina este o formă socială, un chip al ființei colective prezent continuu în această ființă deținătoare a unor funcții și valori sociale*.

Felician Săteanu: Colindatori din Budești la Festivalul Datinilor de Iarnă, Sibiu, 2004.

**În vale nu-i pericolos,
Că nu poți cădea mai jos.**

Yet I'm an orchard, rightly seen.
And when I'm walking down the
way
Rosy-checked as a flowerspray
My handsome sweetheart wastes
away.

4022

Lasă, măi, mândrule, lasă

Lasă, măi mândrule, lasă
Că și noi ne-om face casă.
Dint-on par ș-o nuieluță
Și pă sară-s cu căsuță
Dint-on par, dint-o nuic
Pă sară merem în ie.

De la Ană Bud, 19.VII.1978

Love, don't let it trouble you

Love, don't let it trouble you
We can build a homestead too
With a twig and with a post
I'll have a little house by dusk
With a twig and with a beam
By nightfall we'll enter in.

4023

Nu si mândruș supărat

Nu si mândruș supărat
N-om si numai noi în iad.
C-or si poști și priotesă
Și giupâni și giupânesă*.
Plinu-i iadu de frumoși
Raiu de neputincioși*
Plinu-i iadu de frumoase
Raiu de neputincioase.
Io mă duc în iad pă punte
Șad la mândru pă jărunchi.
Până dracii și-or prândzi
Cu mândru m-oi drăgosti
Până dracii și-or cina
Cu mândru m-oi săruta.
*Ceva oameni care-s mai aleși,
mai mari, nănași, un neam mare.
*Nu-s de treabă; orice surzi,
schioși.

De la Ană Bud, 10.VII.1977

Don't be vexed, my dearest one

Don't be vexed, my dearest one
In Hell, we won't be alone.
Priests and priest-wives are in
Hell

Gentry and their wives as well.
Hell takes all the handsome men,
Heaven takes the weaklings then.
Hell takes all the handsome

women,

Weakling girls are sent to
Heaven.

By the bridge to Hell I'll go
Sit close by my darling beau.
Till the devils come to eat
I'll trade kisses with my sweet.
Till the devils come to dine
I will kiss my darling man.

*People who are more special,
more important, those
you'd ask to be godparents, of
good kin.

*They're no good; deaf or lame.

4024

Mamă când oi muri ieu

Mamă, când oi muri ieu
Cheamă-mi drăgucioru micu
Să mă puic-n copârșeu.
Atunci oi si hodinită
Când oi si de iel tomnită.
Atunci oi si aședzată
Când oi si de iel gătată.
De la Floare Ciuc, 25.VIII.1978

Amândouă pot fi privite ca fenomen tradițional, dar, în timp ce datina reprezintă o tradiție nemijlocită de date, obiceiul reprezintă o tradiție în act, o tradiție vie (Ernest Bernea, *Introducere la studiul obiceiurilor*, în *Revista de Etnografie și Folclor*, tom XIII, nr.5, 1968.)

În limba română, în general, noțiunile de obicei și datină desemnează același lucru, sunt sinonime. Totuși specialiștii în folclor operează o deosebire de nuanță stilistică între cei doi termeni: *<<datina>> pare a fi termenul popular și în limba literară are un colorit mai arhaic pe când <<obicei>> este curent în uzul general al limbii literare și a devenit termen tehnic în studiile etnografilor și folcloriștilor* (Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 133). Menținând în structurile lor formale unele teme și motive, obiceiurile constituie o permanentă sursă de generare, de înnoire, de creație, incluse în sfera tradiției; așadar, obiceiurile rămân în permanență *fapte culturale complexe, menite înainte de toate să organizeze viața oamenilor să marcheze momente importante ale trecerii lor în lume, să le modeleze comportările* (Mihai Pop, Dumitru Pop, Valeriu Ciobanu, *Poezia obiceiurilor*, în *Istoria literaturii române*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1970, p. 29.). Participarea individului la actele rituale presupune acceptarea datinilor și supunerea lui unor norme și reguli de comportare.

Al. Suciu consideră, la rândul-i, că *pentru a delimita unele aspecte deosebite funcțional în cadrul faptelor de cultură, specialiștii în literatura populară folosesc pe lângă termenii de obicei și datină și termenii de ceremonial și ritual* (Al. Suciu, *Nevoia actuală de ritual și ceremonial*, Ed. Lux Libris, Brașov, 1998, p. 24.). Și acești doi termeni au sensuri ce se întrepătrund, de foarte multe ori ei sunt folosiți ca sinonime. Ceremonialul ar defini caracterul solemn al unui eveniment realizat prin intermediul unui scenariu. Ceremonia/ceremonialul devine un sistem de comunicare socială. *Literatura etnologică a evidențiat faptul că un ceremonial se desfășoară pe două planuri: un plan ce ține mai mult de inconștientul uman, compus din elemente mitico-rituale, și un plan concret senzorial, cu manifestările sale spectaculare* (Ofelia Văduva, *Pași spre sacru*, Ed. Enciclopedică, București, 1996, p. 21.).

Ritualul poate fi definit drept acea supunere a individului unui comportament formal care face trimitere directă la credința în ființe, forțe supranaturale sau superioare, omul încercând să imite comportamentul acestora. Dacă ceremonialul era o formă de comunicare socială, ritualul este o formă de comunicare cu lumea imaginară, mitică. Ritualul se realizează cu ajutorul riturilor, ritul fiind o secvență care simulează un act magic, având o funcție foarte bine marcată. Practicile rituale au, așadar, o evidentă origine magico-mitică.

Din cele mai vechi timpuri comunitățile umane au elaborat sisteme de gândire, de raționamente și în timp omul a început să creadă că propriile acțiuni, devenite deprinderi, au o putere ascunsă, dincolo de eficiența lor strict practică, capabilă să se impună voinței lucrurilor din natură. Asistăm în fapt la dezvoltarea unei gândiri de tip magico-ritualic, care în evoluție crește în complexitate, riturile generate de ea căpătând funcții plurale. Practicile corespunzătoare ei pot fi considerate etape intermediare în evoluția mentalității și gândirii umane. Cunoscând

**Lângă o biserică mândră
Și coldușu' are altă față.**

ritualurile și simbolurile unui popor, poți să-i explici mai bine devenirea și îi poți identifica cu adevărat specificul.

Omul culturilor de tip tradițional a avut o atitudine rituală față de tot ceea ce-l înconjură, față de locuința sa, față de alimentele pe care le consuma, față de obiectele cu care se îmbrăca etc. În timp, această atitudine rituală a devenit una ceremonială. Ceremonializarea a condus la apariția unor complexe procese de comunicare și a unor adevărate sisteme de semnificare în interiorul *neamului*.

Colectivitățile tradiționale au tendința de a păstra, determinând conservarea unor obiceiuri, chiar și după ce și-au pierdut sau și-au schimbat sensul, pentru că oamenii *văd* în ele forme ale unei gândiri anterioare. Mai mult chiar, se poate observa o grijă foarte mare acordată respectării elementelor moștenite. *Această grijă pentru îndeplinirea corectă a obiceiurilor, ceremonialelor și riturilor a făcut să se acorde o mare importanță formei lor și a dus la o cristalizare formală a structurii lor.* (Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *op. cit.*, p. 137.)

Din acest motiv *obiceiul a devenit o cheie pentru etnologi, în cercetarea fenomenelor etnografice și folclorice, atât din punctul de vedere al conservatorismului tradiției, cât și din acela al dinamicii sociale* (Gabriela Voo, *Rolul individului în schimbarea obiceiurilor*, în AMET, 1971-1973, Cluj-Napoca, p. 559). Întregul sistem al obiceiurilor se axează, de fapt, pe o scară de valori foarte bine stabilită, membrilor unei comunități fiindu-le transmise normele comportamentale și de gândire din copilărie, individul acceptându-le și devenind o verigă în lanțul tradițional al transmiterii mai departe urmașilor.

Cultura reprezintă, deci, un sistem de semne sau valori elaborate de gândirea umană, ca rezultat al procesului de asimilare și adaptare în raport cu mediul înconjurător, sistem intermediar între om și natură, natura fiind transformată, în cadrul lui, prin asimilare, remodelată de gândirea umană după chipul și asemănarea omului (Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *op. cit.*, p. 65), concluzionează Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu. Cultura populară evoluează, cunoscând o interferență de valori și de structură, fapt care îi imprimă un grad mare de receptivitate și față de valorile inovatoare, aceasta manifestându-se nu numai prin asimilare, ci și prin respingerea valorilor culturale care nu-i convin. Apare o așa numită opoziție între tradiție și inovație. Aceasta nu trebuie definită însă prin termenul de antinomie, ci prin termenii de continuitate și variație care reflectă caracterul dinamic al fenomenului folcloric, așa cum bine au observat marii noștri folcloriști. *Pentru ca inovația, ca manifestare a originalității să fie acceptată de colectivitate și să capete valoare de circulație trebuie să se integreze ea însăși tradiției; ea devine expresie folclorică numai în măsura în care, cu timpul, devine ea însăși tradiție* (idem, p. 72). Toate aceste forme de comportament: ritul, ritualul, ceremonialul au luat naștere în timp, nu au fost creații spontane, ele au apărut, deci, ca efect al conștientizării de către om a naturii sale efemere și limitate. Au rezistat până astăzi imaginile arhetipale prin studierea cărora putem redescoperi într-o oarecare măsură comportamentul strămoșilor. După cum observă marii etnologi ai lumii, oricât s-ar deosebi între ele culturile lumii, ele continuă să valorifice riturile și miturile străvechi și să se inspire din ele, utilizând ca instrument de cunoaștere logica simbolului.

**Nu vorbi de lup
Dacă nu vrei să-l vezi.**

Listen , mother, when I'm gone

Listen, mother, when I'm gone
Tell my darling love to come
Lay me in my coffin then.
I shall not sleep quietly
Till my love composes me.
I'll not lie in peace, unless
My true love prepares my rest.

4025

Dă Doamne să mor desară

Dă Doamne să mor desară
Demineața să-nziu iară
Să văd lumea cum trăiește
Pă mândru cine-l ibiește.
De-l ibie una ca mine
Dumnezău să-i dăie bine.
De-l ibdie una frumoasă
Ptice-i carnea di pă oasă.
Să rămâie osu gol
Cum am rămas ieu cu dor.

De la Ană Bud, 23.VIII.1978

Let me die when evening comes

Let me die when evening comes
And rise again with the morning

sun
 So I can see how people are
 So I can see who loves my dear.
 If he is loved by one like me
 Then let God's blessing on her
 be.
 If he is loved by a pretty one
 O let the flesh fall from her
 bones
 So only naked bones remain
 Naked as I who've longed in
 vain.

4026

Ia-ți mândrule clopu-n mână

Ia-ți, mândrule, clopu-n mână
 De dragoste, noapte bună.

Și io-m ieu pândzătura
 De dragoste ne-om lăsa.

De la Ană Bud, 19.VII.1978

Come, dearest, pick up your hat

Come, dearest, pick up your hat
 and bid love goodnight;
 then I'll pick up my headscarf, so
 and let love go.

Riturile, miturile, simbolurile sunt creații ale unui complex cultural bine delimitat. Ele s-au răspândit din punctul lor de origine în numeroase tipuri de cultură, fiind asimilate treptat. Acest lucru a fost posibil datorită aceluși element comun tuturor tipurilor de cultură, și anume nevoia omului de a fi în consonanță deplină cu ritmurile Universului. Astfel, experiența vieții, privită ca o călătorie prin labirint în încercarea de redescoperire a Centrului/Sinelui; experiența morții, văzută ca o lungă călătorie către Lumina clară/Adevărul absolut/ Viața cea adevărată – ambele experiențe având ca punct comun încercarea de elucidare a marilor mistere ce-l înconjoară pe Om și nevoia de a găsi o explicație atât vieții cât și morții -, nevoia sacrificiului de Sine, dar și a jertfei rituale sunt doar câteva din elementele ce aparțin întregii umanități. Regenerarea periodică a Universului reprezintă principiul central al tuturor religiilor precristine; tot astfel, omul are un destin marcat de mai multe transformări, acestea dându-i dreptul la Nemurire.

Atât riturile, cât și miturile trimit, prin intermediul simbolurilor, la reprezentări ce depășesc lumea materială, ele își au originea în imaginarul colectiv. Nu putem vorbi despre o gândire de tip abstract care ar caracteriza omul arhaic, ci vom vorbi despre o *transformare*, prin apelul la legile gândirii simbolice, a realității imediate într-o realitate *paralelă*, magico-mitică. *Gândirea simbolică sparge realitatea imediată, fără să o împruțineze ori să o deprecieze, în perspectiva ei; Universul nu este închis, nici un obiect nu rămâne izolat în propria-i existențialitate: toate se leagă între ele, printr-un sistem strâns de corespondențe și asimilații* (Mircea Eliade, *Imagini și simboluri*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 220), spunea Mircea Eliade.

Obiceiurile intră, așadar sub incidența conceptului de *necesitate colectivă*, ele presupunând o integrare culturală, precum și o statuare cutumiară. Convenția este cea care definește apartenența culturală, și are la bază similaritatea cu experiența. Experiența va ridica operarea la nivelul semnificării. Prin intermediul operării și al semnificării, omul arhaic își structurează comportamentul și gândirea, iar principiul structurării devine modalitatea fundamentală prin care se dă sens Lumii. În cadrul ritualurilor, o comunitate se supune unor norme și reguli, care nu sunt altceva decât modele de acțiune. Funcția socială a obiceiurilor este evidentă, participarea la aceste acte nu face altceva decât să stimuleze o comportare civică și morală. În acest context trebuie adusă în discuție și problema inovațiilor – adoptarea unor noi reguli, norme neînsemnând în mod necesar renunțarea la tradiție, cu condiția ca acestea să se dovedească viabile prin capacitatea lor de a deveni, la rândul-le, modele de acțiune.

Toate aceste acte de ritual și ceremonial împletesc armonios valorile etice, estetice și religioase. Gestul, cuvântul, dansul, muzica se împletesc și se completează reciproc pentru construirea sensului. Idealul este coborât în planul realului prin intermediul practicilor rituale și religioase. Toate manifestările folclorice dovedesc faptul că omul tuturor

Nu tot ce-i curajos îi și frumos.

timpurilor a fost un *homo religiosus*, iar viața sa a fost percepută ca o experiență religioasă.

Tot acum considerăm că trebuie readusă în discuție problema relației dintre religia precreștină și cea creștină, observând cum se întrepătrund elementele celor două tipuri de religie. Multe credințe și deprinderi vechi, statuate printr-o experiență religioasă modelată de ideea că omul este parte integrantă a Totului, care este Universul, sunt prezente și astăzi, alături de credințele și practicile aduse de creștinism. Ceea ce a condus la această continuitate a credințelor și practicilor străvechi, permițând întrepătrunderea între elementele precreștine și cele creștine, este tocmai permanenta dorință a omului de a se simți deasupra istoriei, de a fi solidar cu singura realitate vie și permanentă: Cosmosul sau Divinitatea. Avem de-a face la nivelul mentalității tradiționale, pe lângă o gândire de tip religios, și cu o gândire de tip filosofic. Ideatica folclorică a evoluat în timp spre o înțelegere metaforică și simbolică a consubstanțialității om-cosmos. Toate simbolurile folosite de către actanții ritualurilor, fie de natură gestuală, obiectuală, fie de natură animală sau vegetală etc. au rolul de a reconstitui mitul (cel al Creației originare sau cel Creștin). Nimic nu este accidental, totul se supune ordinii instituite de memoria mitică. Sărbătoarea Crăciunului sau cea a Anului Nou, și nu numai, devin o formă de participare directă la acea ordine cosmică. Mitul a fost periodic remodelat la nivel comunitar, dovedindu-se astfel caracterul deschis al culturii tradiționale; fără a se renunța însă la acel sens de bază. S-au schimbat, deci, semnificațiile mitului prin schimbările de mentalitate sau prin asimilarea unor teme, motive și simboluri externe, nu însă și sensul.

Obiceiurile cu caracter agrar exprimă concepția de viață a unei populații de agricultori, în care tradiția, îndeplinirea întocmai a gesturilor și practicilor transmise și moștenite peste generații, concură la cea mai bună desfășurare a vieții și activității comunității. *S-a remarcat întrepătrunderea permanentă a riturilor agrare cu cele ale ciclului vieții umane. Rădăcinile lor genetice converg cu acelea ale cultului morților* (Maria Bocșe, *Grâul-finalitate și simbol în obiceiurile cu caracter agrar din Valea Barcăului*, în AMET, Cluj-Napoca, 1977, p. 262), după cum bine observa Maria Bocșe. Dar tot atât de adevărat este și faptul că *în sistemul de corespondențe între evenimentele vieții individului dintr-o colectivitate agro-pastorală și ciclurile naturii sau perioadele vieții vegetative, e firesc să observăm o serie de paralelisme între etapele inițierii erotice și calendarul naturii. Astfel, /.../ perioada inițierii erotice ar cuprinde primăvara, ca anotimp al începutului, vara ca moment al zenitului și paroxismului iubirii, toamna ca anotimp al legiferării dragostei prin căsătorie* (Ivan Evseev, *Simboluri folclorice*, Editura Facla, Timișoara, 1987, pp.68, 69), după opinia lui Ivan Evseev. Direct legate de muncile sezoniere agrare sunt obiceiurile care marchează marile momente ale trecerii omului prin lume, muncile sezoniere devin acel element concret ce a putut da naștere unor rituri de trecere (propriu-zise) atât de complexe. Încercările repetate de a înțelege ceea ce se întâmplă în jurul său l-au dus pe om la concluzia legăturii dintre ciclul temporal, mișcarea astrilor și ciclul vegetației. Fiecare etapă este însoțită de obiceiuri corespunzătoare, ce vizează fertilitatea solului. Elementul care unește riturile agrare cu cele ale ciclului vieții umane

Pântru polițist tarifu-i redus.

4027

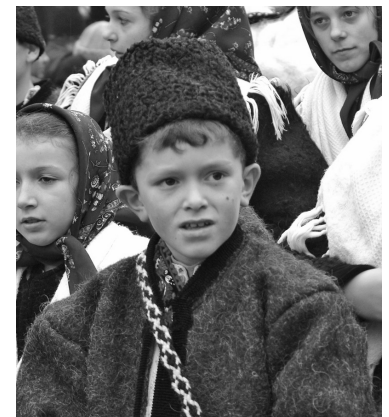
Poți, mândru, să te mângâi

Poți, mândru, să te mângâi
Cu măr roșu din Gutâi
C-amu de mine rămâi.
Poți, mândru, să te deznicerz
Cu mere din Gutii verdz
C-amu de mine te pterdz.

De la Ană Bud, 11.X.1977

Sweetheart, lift your spirits up

Sweetheart, lift your spirits up
With apples from Mount Gutin's
top
Now you stay on, apart from me.

Sweetheart, hug your spirit tight
With apples from Mount Gutin's
height
Now you stray on, away from
me!

4028

He tu mândruluțule

He tu mândruluțule
Pune mâna pă inimă
Vezi caré suntem de zină
Care-am greșit dragostii
Ne-am lăsat de-a ne ibdi.
De-ai greșit mândrúle tu
Pice frunza din codrú.
De-am greșit mândrúle ieu
Nu-m agiute Dumnicdzáu.
De ne-o greșit oamennii
Nu s-ar puté hodini
Și-n pământ, dac-or muri.
N-aivă nice sămn de cruce
Nici la groapă cine-i duce.
De ne-o greșit fetile
N-aivă năroc bietile

Sterilitatea pământului era pusă, după cum bine se știe, pe seama unor forțe malefice iar rodul pământului putea fi dezlegat prin diferite mijloace magice; de aceea în legătură cu aratul și semănatul existau o serie întregă de interdicții, fiind vorba tocmai de actul generator care trebuia să se desfășoare în condiții de curățire, de purificare.

Cea de-a doua etapă în seria obiceiurilor de primăvară acoperă lunile aprilie și mai. Una dintre sărbătorile cele mai importante ale acestei etape o constituie la noi *Sângeorzul*. Ea coincide cu triumful primăverii, dar și cu o perioadă critică în viața culturilor. Tocmai de aceea, riturile și acțiunile cu caracter apotropaic domină sărbătorea Sângeorzului. Casele, gospodăriile, grădinile sunt apărate cu ajutorul unor plante sau obiecte cu proprietăți magice: leușteanul, usturoiul. Dacă în prima etapă accentul căzuse pe riturile de apărare, în această a doua etapă vom întâlni numeroase rituri de fertilitate, întemeiate pe principiul magiei prin analogie: stropirea cu apă constituie procedeele cel mai uzual și cel mai răspândit. Etapa următoare în viața culturilor este cea a *legării rodului* și apoi a coacerii; în aceste momente se revine asupra riturilor de apărare, mai ales împotriva furtunilor și grindinii, care sunt foarte periculoase în această fază: *se țin* joile până la Sâmpetru, sau vinerea de Rusalii, când preotul face slujba la biserică iar oamenii nu lucrează nimic la câmp.

Momentul cel mai important din evoluția culturilor îl constituie culesul, recoltatul reprezentând deznodământul scenariului *dramei agrare*, cum numește Mircea Eliade ciclul muncilor agricole. Recoltatul, în special seceratul, este marcat de numeroase credințe și rituri magice, având funcții și înțelesuri variate, cea mai importantă pare a fi semnificația de conservare sau de regenerare periodică a rodului. Seceratul înseamnă împlinire și încheiere, dar tot aici vom regăsi și elemente ce anunță un nou început, un nou ciclu vital, *vestind moartea zeului naturii, riturile și ceremoniile de secerat vestesc implicit și apropiata lui reînviere* (*idem*, p. 23), în opinia profesorului Dumitru Pop.

Din întreg repertoriul obiceiurilor calendaristice conservate în tradiția poporului român, cele legate de Crăciun și Anul Nou rețin însă atenția prin amploarea și bogăția lor, prin varietatea valorilor artistice integrate în formele lor de desfășurare. Anul Nou se sărbătorește de către strămoșii noștri, se pare, la începutul primăverii, marcând începutul unui nou ciclu agrar.

Un obicei, foarte mult analizat de altfel, dar care poate susține și teoria noastră potrivit căreia între muncile agrare și riturile de trecere propriu-zise se poate stabili o relație de intercondiționare, este *Plugușorul*. Ritualul și-a păstrat încă, dincolo de timp, funcția sa magică pe care a avut-o la început, tocmai pentru că limbajul cu care opera a fost dintotdeauna unul de natură simbolică, cu puternice trimiteri către acțiunile reale.

În acest sens trebuie adus în discuție ritul primei brazde care marchează azi în primul rând începutul Anului, făcând trimitere însă și la începutul muncilor agricole. Gestul trimite la ideea procreării, plugul, *unealtă căreia i s-a atribuit funcția simbolică de principiu activ dominând pământul* (Ivan Evseev, *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999, p.383) este purtătorul acestui sens, pentru că *plugul și sapa - simbolizează, ca majoritatea uneltelor cu tăiș, acțiunea*

Nu acolo-i rai, unde-i cel mai...

4029

Știi, mândrurile de mai an
Dint-on măr ne săturam.
Dint-on măr și dint-o pară
Ne iera cina-nt-o sară.
Ș-amu, de-am ave cu sacu
Nu ne-am da unu la altu.

De la Ană Bud, 23.VIII.1978

O last year's beau do you recall

O last year's beau—do you recall?
Out of an apple we ate our fill
Out of an apple and a pear
We made dinner and to spare.
Now if we had bagfuls here
Nothing in them we would share.

4030

Drumu-i lung, pă iel mă duc

Drumu-i lung, pă iel mă duc
Capātu nu i-l agiung.
De-aș agiunge capātu
Da-u-aș mâna cu cucú
Și cu tine, măi hâd, nu.
— Oare arde-ne focu? Arde.
Acu aș hori-o io-nt-aiesta [arată
magnetofonul],

În cadrul textului vechi al Plugușorului se vorbea și despre cules; culesul presupune mai întâi de toate rodirea, ceea ce simbolizează atingerea maturității. Fructul ca rod devine un simbol al vieții trăită deplin – el fiind și un semn al abundenței, și, în același timp, un simbol al cunoașterii. Cules înseamnă însă și secerare, tăiere, rupere, într-un cuvânt, moarte. Niciodată nu i se ia însă ogorului/pomului tot rodul, *te bleastă mă pământul*; cum nici familie fără copii nu poate exista, în mentalitatea arhaică și tradițională. Iată că putem vorbi, din nou, despre un ciclu repetabil care ne trimite la ideea unui prezent etern, singurul capabil să ne facă să trăim sacrul prin participarea repetată la acea Creație originară.

Trecerea omului, ca și evoluția seminței în rod, nu înseamnă a merge spre moarte, ci a deveni. Această devenire implică în mod obligatoriu repetate confruntări cu limita, dar această cale e singura care duce la o stare superioară, anulând limita și făcându-ne părtași la imortalitate. Omul tuturor timpurilor a fost și este un *actor*, viața poate fi percepută ca o *ceremonie*, *jucată ca un limbaj simbolic*. Chiar și pentru omul modern există foarte multe momente când nu poate trece prin viață doar printr-o simplă participare, ci trecerea implică o formă codificată de reprezentare a Lumii și a relației lui cu Lumea. Principala motivație a persistenței simbolurilor rămâne, deci, sentimentul etern al apartenenței omului la Cosmos. Și aceasta fiindcă pentru omul arhaic tot ceea ce-l înconjoară este real. Miturile, ritualurile, obiceiurile au puterea de a crea formele cu ajutorul cărora individul poate comunica cu Absolutul. În gândirea de tip arhaic, principala funcție a mitului, dar și a ritualului este aceea de orientare a gândirii, lucru făcut posibil de faptul că ambele forme apelează la o sistematizare și la o dezvoltare a simbolurilor, prin intermediul cărora individul își reprezintă Lumea. Asistăm la o serie complexă de operații ce produc acea revelație a Realului. Sistemul cultural tradițional, și nu numai, apare ca un ansamblu de coduri, singurul capabil să permită realizarea acelui *flux comunicațional* în care putem identifica sistemul de cunoștințe caracteristic fiecărei societăți în parte.

Felician Săteanu: Colindători din Șieu la Festivalul Datinilor de Iarnă, Sighet, 2004.

Când hambarele îs pline și gurile-s bune.

All right, mama, I'll go

All right, mama, I'll go.
There'll be plenty of room for you.
And I'll put my hand on the door
and I'll walk out like a flower
And I'll put my hand on the lock
and I'll fly out like a spark
And I'll put my foot on the sill,
—Plenty of room for them all.
— /: Make it work [the tape recorder]!
[Turn on the tape recorder!]
/—: This piggy is mine, he's just like a little piggy [she holds a baby in her arms].

4032

Câte târguri târguiești

Câte târguri târguiești
Șóhan nu te celuiești
Cá când te căsătorești.
C-aiesta nu-i târg de țară
Să cumperi și să vinzi iară
Ce-i o pară mălăiață
Și ț-a si p-a ta viață.
Că nu-i măruț codățos
Să muști și să-l arunci gios.
Codățos, dacă măru când îl mănâncă, știi, api iel nu-i bun, știi, și horea când nu-ți place, api o arunci așe.

De la Anuță Morari, 25.VIII.1978

In all the trades you'd ever trade

In all the trades you'd ever trade
You never let yourself be had
The way you do the day you're wed.
For it's no country market, where
You buy things here to sell them there;
For it's a mealy pear to you:
You keep it till your days are through.
For it's no wormy apple, that
You'd bite into and then throw out!
Codățos (wormy), if the apple,
you know, when you eat
from it and it's no good, you
know, the same with the
song when you don't like it, you
throw it away.